

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**«Ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας στην ενίσχυση των
παιδαγωγικών πρακτικών για μαθητές/μαθήτριες με
δυσλεξία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση»**

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΝΕΚΤΑΡΙΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΚΗ**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑΣ:
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΣΚΛΑΒΟΥ**

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2026

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**«Ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας στην ενίσχυση των
παιδαγωγικών πρακτικών για μαθητές/μαθήτριες με
δυσλεξία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση»**

**Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση
Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Εκπαιδευτική Διοίκηση στο
Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος.**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΝΕΚΤΑΡΙΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΚΗ**

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

- **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΣΚΛΑΒΟΥ**
 - **ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΟΥΛΑΣ**
- **ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ**

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2026

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Όνομα επίθετο φοιτητή: Χριστουλάκη Νεκταρία, έτος κατάθεσης Διπλωματικής Εργασίας :2026

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα Εγκυρότητας Ονοματεπώνυμο Φοιτητή: Χριστουλάκη Νεκταρία

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας: «Ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας στην ενίσχυση των παιδαγωγικών πρακτικών για μαθητές/μαθήτριες με δυσλεξία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση».
Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη: Πρώτη επιβλέπουσα: Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος Κωνσταντίνα Σκλάβου Μέλος ΣΕΠ του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας ΠΑΔΑ,

Χρήστος Γούλας, Μέλος ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου,

Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστήμιο Νεάπολις

Δέσποινα Κωνσταντοπούλου, μέλος ΣΕΠ του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου,
Διδάκτωρ Παιδαγωγικής, Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΥΠΑΙΘΑ, ΣΕΠ ΝΥΡ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η Χριστουλάκη Νεκταρία, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας στην ενίσχυση των παιδαγωγικών πρακτικών για μαθητές με δυσλεξία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Η Δηλούσα

Περίληψη

Η εργασία εξετάζει πώς η σχολική ηγεσία, οι παιδαγωγικές πρακτικές και το κλίμα της τάξης συνδέονται με την υποστήριξη μαθητών/μαθητριών με δυσλεξία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μέσα από συστηματική επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας. Αξιοποιήθηκε πρωτόκολλο τύπου PRISMA, με αναζήτηση σε βασικές παιδαγωγικές και ψυχολογικές βάσεις δεδομένων, σαφή κριτήρια ένταξης και αξιολόγηση ποιότητας των μελετών. Από το αρχικό σώμα εντοπισμένων εργασιών επιλέχθηκαν δώδεκα εμπειρικές μελέτες που συνέδεαν ρητά πρακτικές διδασκαλίας και διοίκησης με δείκτες μαθησιακής πορείας ή ψυχοκοινωνικής προσαρμογής μαθητών/τριών με δυσλεξία.

Τα ευρήματα οργανώνονται σε τρεις άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά τη διδασκαλία της ανάγνωσης και του γραπτού λόγου. Οι πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις συνδυάζουν ρητή και συστηματική διδασκαλία κωδικοποίησης και κατανόησης, εντατική υποστήριξη σε μικρές ομάδες και ευέλικτη αξιοποίηση διδακτικού υλικού, με στόχο να βελτιωθούν σταδιακά η ακρίβεια και η ευχέρεια των μαθητών. Ο δεύτερος άξονας αφορά πρακτικές συμπερίληψης μέσα στην τάξη. Η διαφοροποίηση στόχων και εργασιών, οι πολλαπλοί τρόποι πρόσβασης στο περιεχόμενο και η προσεκτική διαχείριση της συμμετοχής μειώνουν το αίσθημα απομόνωσης και διευρύνουν τις δυνατότητες επιτυχίας για τους μαθητές με δυσλεξία. Ο τρίτος άξονας εστιάζει στη σχολική ηγεσία και δείχνει ότι μορφές ηγεσίας με παιδαγωγικό προσανατολισμό, κατανοητή ευθύνη και συνεργατικές δομές συνδέονται με πιο συνεκτική εφαρμογή των πρακτικών υποστήριξης.

Συνολικά, η μελέτη αναδεικνύει ότι η υποστήριξη των μαθητών/τριών με δυσλεξία δεν εξαρτάται μόνο από επιμέρους διδακτικές τεχνικές αλλά από ένα πλέγμα σχέσεων που περιλαμβάνει τη στάση της ηγεσίας, τις μορφές συνεργασίας των εκπαιδευτικών και το κλίμα της σχολικής μονάδας. Η συστηματική χαρτογράφηση των διαθέσιμων ερευνών φωτίζει τα ισχυρά σημεία της διεθνούς εμπειρίας, αλλά και τα κενά, ιδίως ως προς μελέτες που συνδέουν την ηγεσία με μακροχρόνιες πορείες σχολικής ένταξης. Η εργασία διαμορφώνει ένα εννοιολογικό πλαίσιο που μπορεί να στηρίζει τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών πολιτικών και δράσεων επαγγελματικής ανάπτυξης σε σχολεία τα οποία επιδιώκουν πιο σταθερές και συνεπείς μορφές συμπερίληψης για μαθητές/τριες με δυσλεξία.

Λέξεις κλειδιά: δυσλεξία, σχολική ηγεσία, συμπερίληψη, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, παιδαγωγικές πρακτικές

Abstract

This paper examines how school leadership, pedagogical practices, and classroom climate are linked to the support of students with dyslexia in primary education, through a systematic review of the international literature. A PRISMA protocol was used, with searches in key educational and psychological databases, clear inclusion criteria, and quality assessment of the studies. From the initial body of identified studies, twelve empirical studies were selected that explicitly linked teaching and management practices with indicators of learning progress or psychosocial adjustment of students with dyslexia.

The findings are organized into three axes. The first axis concerns the teaching of reading and writing. The most effective interventions combine explicit and systematic instruction in coding and comprehension, intensive support in small groups, and flexible use of teaching materials, with the aim of gradually improving students' accuracy and fluency. The second area concerns classroom inclusion practices. Differentiating goals and tasks, providing multiple ways to access content, and carefully managing participation reduce feelings of isolation and increase the chances of success for students with dyslexia. The third axis focuses on school leadership and shows that pedagogically oriented forms of leadership, distributed responsibility, and collaborative structures are associated with a more consistent implementation of support practices.

Overall, the study highlights that supporting students with dyslexia does not depend solely on individual teaching techniques but on a network of relationships that includes the attitude of leadership, forms of teacher collaboration, and the school climate. The systematic mapping of available research highlights the strengths of international experience, but also the gaps, especially in studies linking leadership to long-term school inclusion trajectories. The paper develops a conceptual framework that can support the design of educational policies and professional development actions in schools seeking more stable and consistent forms of inclusion for students with dyslexia.

Keywords: dyslexia, school leadership, inclusion, primary education, pedagogical practices

Πρόλογος και Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με κατεύθυνση την Εκπαιδευτική Διοίκηση και πραγματεύεται ένα θέμα που θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό για τη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα: τον ρόλο της σχολικής ηγεσίας στην υποστήριξη των παιδαγωγικών πρακτικών για μαθητές/τριες με δυσλεξία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η επιλογή του θέματος δεν ήταν τυχαία. Προέκυψε από το προσωπικό μου ενδιαφέρον για την ειδική αγωγή και τη συμπερίληψη, αλλά και από την πεποίθηση ότι η σχολική ηγεσία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών. Κατά τη διάρκεια της μελέτης, είχα την ευκαιρία να εμβαθύνω σε θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις που ανέδειξαν τη σύνθετη, αλλά και γόνιμη, σχέση ανάμεσα στη διοίκηση, την ηγεσία και την παιδαγωγική πράξη.

Η διαδικασία εκπόνησης της εργασίας δεν ήταν χωρίς δυσκολίες. Η αναζήτηση, επιλογή και ανάλυση της βιβλιογραφίας στο πλαίσιο μιας συστηματικής επισκόπησης βάσει του πρωτοκόλλου PRISMA αποτέλεσε απαιτητική και χρονοβόρα διαδικασία, που όμως συνέβαλε ουσιαστικά στην εμβάθυνση των γνώσεών μου και στην καλλιέργεια ερευνητικών δεξιοτήτων.

Θα ήθελα να εκφράσω τις πιο θερμές μου ευχαριστίες στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Κα Κωνσταντίνα Σκλάβου, για την πολύτιμη επιστημονική καθοδήγηση, την εμπιστοσύνη και την αδιάλειπτη υποστήριξή της σε όλα τα στάδια εκπόνησης της μελέτης. Οι εύστοχες παρατηρήσεις και οι κατευθύνσεις της συνέβαλαν καθοριστικά στη βελτίωση του περιεχομένου και της δομής της εργασίας.

Ευχαριστώ επίσης όλους τους διδάσκοντες του μεταπτυχιακού προγράμματος, για τις γνώσεις και τα ερεθίσματα που μου παρείχαν, καθώς και για το ακαδημαϊκό πλαίσιο που καλλιέργησε την ερευνητική μου σκέψη.

Τέλος, η πιο βαθιά μου ευγνωμοσύνη ανήκει στην οικογένειά μου, για την αγάπη, την υπομονή και τη διαρκή ηθική υποστήριξη που μου προσέφερε. Χωρίς εκείνους, η ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας δεν θα ήταν εφικτή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	iii
Abstract	iv
1. Εισαγωγή.....	8
2. Θεωρητικό Υπόβαθρο	13
2.1 Δυσλεξία: ορισμοί, ιστορική εξέλιξη και νευρολογικές προσεγγίσεις.....	13
2.1.1 Η έννοια της δυσλεξίας.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.2 Ιστορική εξέλιξη της έννοιας	15
2.1.3 Νευρολογικές προσεγγίσεις και εγκεφαλικοί μηχανισμοί.....	16
2.2 Σχολική ηγεσία και ενταξιακή εκπαίδευση	19
2.2.1 Βασικές έννοιες και μοντέλα σχολικής ηγεσίας.....	19
2.2.2 Κατανεμημένη ηγεσία.....	21
2.2.3 Μετασχηματιστική ηγεσία	22
2.2.4 Παιδαγωγική ηγεσία	23
2.2.5 Υποστηρικτική ηγεσία.....	24
2.2.6 Ενταξιακή ηγεσία	25
2.3 Η έννοια των εκπαιδευτικών πρακτικών.....	27
2.3.1 Διδασκαλία ανάγνωσης και γραπτού λόγου.....	28
2.3.2 Συμπερίληψη, διαφοροποίηση και σχολικό κλίμα για μαθητές με δυσλεξία	30
2.4 Σύνθεση θεωρητικού πλαισίου και εννοιολογικό μοντέλο.....	32
3. Μεθοδολογία Συστηματικής Επισκόπησης.....	34
3.1 Σκοπός της μελέτης και ερευνητικά ερωτήματα.....	34
3.2 Σχεδιασμός συστηματικής επισκόπησης και πρωτόκολλο PRISMA.....	35
3.3 Διαδικασία επιλογής μελετών	35
3.4 Βάσεις δεδομένων, στρατηγικές αναζήτησης και κριτήρια ένταξης αποκλεισμού	36